

Jonas Grunda, menininkas

1. Ar esi žmogiškai laimingas? Ko trūksta? Ko per daug?

Jeigu sakyčiau, kad nelaimingas, sakyčiau netiesą. Būna dienų, kai kas nors nesiseka. Būni piktas, suirzęs... Esu menininkas, turiu savo galeriją, dirbtuves, nestokoju užsakymų. O svarbiausia - turiu 4 vaikus, žmoną, iš tėvų paveldėtus namus. Esu tikrai laimingas.

2. Iš kur polinkis į meną? Gal apie giminės medį?

Gal iš tėvo... Jis mano vaikystėje parnešdavo iš turgaus visokiausių „balvoniukų“. Pats jis neturėjo jokio meninio išsilavinimo, bet grožį buityje, aplinkoje jautė, tik nemokėjo išreikšti... Ignalinoje jis atsidūrė bėgdamas nuo sovietinio persekiojimo, nes prieškarinėje Lietuvoje priklausė šaulių organizacijai. Įdomus jo gyvenimas: vedė būdamas penkiasdešimtmetis. Motina buvo „iš po Utenos“. Aš pats gimiau Ignalinoje. Taigi mano šaknys pradžia vis dėlto ėmė nuo Rokiškio Juodupės (iš ten buvo kilęs tėvas) ir netolimos Utenos žemės. Tėvas per visą sovietmetį tikėjo, kad ta santvarka grius... Bet vaikystėje man tai mažai rūpėjo.

3. Kur ir kaip mokėtės meno? Iš ko valgėte duoną?

Mano ėjimas mokslo keliu buvo fantastiškas. Tai buvo „didžiųjų atostogų“ laikas. Vidurinėje mokykloje aš buvau ne mokinys, bet klausytojas. Tingėjau beprotiškai. Dažnai apskritai nebūdavau pamokose. Ir tik po išleistuvių nakties, pasitikus (pagal anuometinę tradiciją) saulę, susėdom su draugeliu ant mokyklos laiptų ir aš sakau: „Dabar jau reikės pradėti gyventi savo gyvenimą. Atostogos baigėsi...“. Ir taip pasidarė baugu, nes nežinau, kas toliau.

Pasirinkau Kauno menų mokyklą. Tėvai neprieštaravo. Įstojau, nors konkursas buvo didelis. Mokslai davė teorinių žinių iš meno srities, bet viskas per daug išžėsta: mano supratimu, buvo daug nereikalingų dalykų. Tapau diplomuotu pynėju iš vytelių. Maniau, dabar tai atsigausiu. Pats auginausi tas vyteles, pyniau visokiausius buitines daiktus. Bet greitai pajutau, kad tai – ne man. Tėvas paantrino mano pajautai. Tai buvo irgi kūryba, kurios poveikyje žiūrovui / vartotojui buvo per maža svorio ir erdvės. Man norėjosi sukurti kažką „galingo“. Taip perėjau prie skulptūros, medžio, betono, akmens dirbinių: pjoviau, šlifavau, drožiau, dailinau. Čia jau reikėjo ne tik vaizduotės, bet ir fizinės jėgos. Taip atsirado dirbtuvės. Pasijutau savo kelyje. Jame ir dabar tebesu.

O duoną užsidirbau sovietinėse įstaigose: kultūros namuose, buitiniame kombinate, kino teatre, mokykloje (ten supratau, kad mokytojo iš manęs nebus, nes dažnai pasiduodavau vaizduotės vilionėms, o čia drausmę palaikyti reikia).

4. Kaip Jus auklėjo tėvai ir kaip pats vaikus auklėji?

Priklausau tradicinio auklėjimo kartai. Sakau: „Tapau drožėju, nes tėvas uždrožė, kai nebuvau pavyzdingas paauglys“. Ne mušimo bijojau, bet tėvo nemeilės. O jaučiau, kad jis myli mane, ir jam skauda, kai aš negeras.

Savo vaikams neteko taikyti fizinių bausmių. Jaučiu jų poreikius. Ne viskam pritariu. Aukščiausias mano, kaip tėvo, įvertinimas buvo sūnaus su pasididžiavimu pasakyti draugui žodžiai: „Ir aš turiu tėvo kraujo...“.

6. Kaip priimi pasikeitusį pasaulį? Mūsų europėjimą, dabartines vertybes..

Optimistiškai. Jau prisijaukinau ir prisitaikiau, nors atrodo, kad mūsų laikai VĖSOKI, net visame kame. Tų blizgučių daug. Todėl savyje turiu kitą pasaulį, man svarbios tradicinės vertybės, pvz., kūryba ne tik už pinigus. Kurdamas atsiremi į žmogų, nes juk jis atneša pasauliui ir džiaugsmą, ir skausmą. Aš jaučiu, kaip realybė eina per mane kaip traukiniai, skaudina, žeidžia. O juk žmogus gali būti kitoks, geresnis...

7. Kas jūsų draugai? Kas priešai?

Mokykloje draugų turėjau daug. Artimesnių ir tik gerai pažįstamų. Šiandien... vieno išskirtinio neturiu, kuriam galėčiau sielą atverti. Ne dėl to, kad jie negerai, bet kad laikai kiti, ir aš jau kitas. Nesu vienišas, yra žmonių, pas kuriuos galėčiau net nakvoti, kuriems galėčiau išsiverkti. Tokių gal kokie 4–5. Priešų lyg ir nepastebiu...

8. Kas laukia Ignalinos krašto? Lietuvos? Ar susimąstote apie tai?

Jei nematyčiau savo krašto, Lietuvos ateities, išvažiuočiau. Man čia taip gera. O pasaulio juk esu matęs. Apvažinėjau visą Europą, net 3 kartus buvau Izraelyje, kuris, beje, nemaloniai nustebino nepakantumu krikščionims (ten žydai krikščionys jaučiasi esą pogrindyje). Visur daug praeities meno, bet šiandien daug kas nesaugu, neypatingai mylima ar didžiuojamasi. Materialumas taip užvaldęs pasaulį, kad kūrėjams pagarbos nedaug. O juk pats kūrėjas jau yra šviesa, nes įkvėpimą jis gauna iš Dievo.

Taigi Lietuva yra dar gerų dalykų nepraradusi: tradicinės šeimos, pagarbos kitam... Aš čia kalbu ne apie funkcionierius, bet apie mus visus. Juk Ignaliną taip mylėjo leningradiečiai. Jų vasaromis buvo pilni namai. Jie nešė ne tik pinigus, bet ir kitokią požiūrį į gyvenimą (Leningrado žmonės buvo pakankamai kultūringi, įdomu būdavo su jais padiskutuoti). Atvažiuoti jiems į Ignaliną buvo patogu. Dabar Ignalinos buvusius svečius „paviliojo“ turkijos ar bahamai, o neturtingiems – per brangi viza į Lietuvą.

Didžiausia Lietuvos (šiandieninės) problema – nėra stipraus lyderio...

9. Ar skaitote grožinę literatūrą?

Man įdomi literatūra apie menininkus. Studijuojau knygą apie Baltarusijos žydą marką Šagalą, gyvenusį ir kūrusį JAV, apie iš Druskininkų kilusį Lifšicą. Mano bibliotekoje garbingiausioje vietoje tekstai apie Van Gogą, Dega, Rodeną... Iš lietuvių menininkų labiausiai vertinu Mindaugą Navaką. Man patinka jo vidinė revoliucija, nesusitaikymas su dabartimi. Dar patinka Stanislovas Kuzma, Leonas Strioga, Vytautas Šerys, T. K. Valaitis...

10. O kaip tikėjimo dalykai? Amžinoji problema - Dievo klausimas...

Iki 23 metų mano tikėjimas buvo tradicinis: buvau ir „klapčiuku“, ėjau tėvų liepiamas į bažnyčią. Bet vieną kartą pajutau savo gyvenimo tuštybę, tarsi kokia mintis perskrodė mano smegenis, kad mes visi sukurti ieškoti Dievo... Labai gailėjausi savęs, savo nevykusio gyvenimo ir pradėjau atgailaudamas melstis. Įvyko stebuklas – po savaitės aš pajutau, kad nė vienas keiksmazodis iš mano lūpų neišėjo. Ir, rodos, jokių pastangų nereikėjo. Džiaugiuos ir liudiju, kad realybėje Dievas yra ir jis reikalingas žmogui. Jei Jį atmeti, faktiškai esi miręs. Žmogus iš esmės yra silpnas. Nelaikau šventuoju nei savęs, nei kitų žmonių. Stengiuosi Jų nevertinti.

Tik viena žinau ir tikiu: Jeigu lūpomis išpažinsi Viešpatį Jėzų ir širdimi tikėsi, kad Dievas Jį prikėlė iš numirusių, būsi išgelbėtas.¹⁰ Nes širdimi tikima, ir taip įgyjamas teisumas, o lūpomis išpažįstama, ir taip įgyjamas išgelbėjimas.

¹¹ Raštas juk sako: „Kiekvienas, kuris Jį tiki, nebus sugėdintas“. ³ juk „kiekvienas, kuris šaukiasi Viešpaties vardo, bus išgelbėtas“. (Rom. 9, 10, 11)

11. Ignalinos centrinėje aikštėje stovi Jūsų sukurta skulptūra, labai prieštaringai vertinama dėl savo formos ir užrašo „Teisiųjų laiminamas miestas kyla“. Gal galėtumėte paaiškinti savo koncepciją?

Šiuo projektu laimėjau paskelbtą konkursą (buvo 4 pasiūlymai). Tai paminklas ežerų krašto simboliui – vandens lelijai. Ši vandens karalienė ir mūsų Ignalinos herbą ženklina. O dėl užrašo turėjau problemų... Miesto valdžia jokiū būdu jo nenorėjo. Tik paskelbus ultimatumą - be užrašo gražinu avansą ir atsiimu užsakymą. Sutiko. Iškalčiau tekstą: „Teisiųjų laiminamas miestas kyla“. Tai frazė iš Biblijos. Gal ji atklydo į mano sąmonę iš Ignalinos pakraštyje karo metais sušaudytų žydų. O jų prieškarinėje Ignalinoje buvo daug. Miesto senbuviai pasakojo, kaip juos vedė...

12. Gal turi viziją, kokiomis skulptūromis galėtum dar papuošti Ignaliną?

Norėčiau sukurti skulptūrą prie Ignalinos M. Petrausko muzikos mokyklos skirtą kompozicijai ir 150-ajai psalmei, skulptūrą skirtą „Salų“ teatrui, skulptūrų ansamblį pasakų motyvais šalia Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos.

Ačiū už pokalbį

kalbėjosi Irena Šaltienė

Pokalbis vyko Skaitytojų klubui viešint „Skaptuko“ galerijoje.